

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH R. MICALLEF**

Seduta tal-25 ta' Gunju, 2013

Citazzjoni Numru. 1615/1998/1

Saviour, Ġużeppa (xebba), Evelyn (xebba), Antonia (xebba) u Filomena (xebba) lkoll aħwa **MICALLEF**; u b'degriet tal-5 ta' Lulju, 2000, il-ġudizzju għadda fil-persuna ta' Saviour, Ġużeppa, Evelyn u Filomena aħwa Micallef minhabba l-mewt ta' oñthom l-attriçi Antonia Micallef waqt is-smiġñ tal-kawża

VS

Anthony sive Twanny u Leo aħwa **BUĠEJA**; u Teresa mart Philip Baldacchino, Antonia mart Joseph Saliba, u Salvino, aħwa Baldacchino

Il-Qorti:

Rat l-Att taċ-Ċitazzjoni mressaq fil-31 ta' Lulju, 1998, li bih u għar-raġunijiet hemm imfissra, l-atturi talbu li din il-Qorti (a) tillikwida l-ġid tal-wirt (magħduda l-komunjoni tal-akkwisti li kellhom bejniethom) ta' Antonio u Filippa, miżżewġin Micallef, ġenituri u nanniet rispettivament tal-partijiet fil-kawża; (b) taqsam il-ġid rispettiv hekk likwidat f'ishma ta' siwi ndaqs; (ċ) tillikwida l-leġittima li jmisshom l-imħarrkin mill-ġid ta' Filippa Micallef; (d) tqiegħed lill-prelegatarji fosthom fil-pussess ta' dak li tħalla lilhom fi prelegati; (e) taħtar nutar pubbliku biex jippubblika l-kuntratt tal-qasma relattiv; u (f) taħtar kuraturi biex jidhru fuq l-imsemmi kuntratt f'isem dawk li jonqsu li jersqu fuq l-att tal-qasma. Talbu wkoll l-ispejjeż;

Rat in-Nota tal-Eċċezzjonijiet imressqa fl-4 ta' Marzu, 1999, li biha l-imħarrkin aħwa Buġeja laqgħu għall-azzjoni attriċi billi qalu li huma wkoll fetħu kawża ta' likwidazzjoni u qasma tal-istess ġid fl-ismijiet "*Anthony sive Twanny Buġeja et vs Filomena Micallef et*"¹ u b'hekk ma jsibu l-ebda oġġezzjoni li ż-żewġ kawżi jimxu u jinstemgħu flimkien;

Rat li l-imħarrkin aħwa Baldacchino, minkejja li laqgħu n-notifika tal-atti tal-kawża u tal-Avviż tas-Smigh, baqgħu ma ressqu l-ebda kontestazzjoni għall-azzjoni attriċi u b'hekk ġew kontumaċi;

Rat id-degriet tagħha (diversament presjeduta) tal-24 ta' Mejju, 1999, li bih ħatret lill-Avukat Maria Dolores Gauċi bħala Assistent Ġudizzjarju biex tiġbor il-provi tal-partijiet;

Rat ix-xhieda u l-provi dokumentali mressqa mill-partijiet quddiem l-Assistent Ġudizzjarju, magħdud magħhom il-verbal magħmul mill-għaref difensur tal-atturi waqt is-seduta tas-16 ta' Jannar, 2001²;

Rat id-degriet tagħha (diversament presjeduta) tas-16 ta' Frar, 2001³, li bih u fuq talba tal-avukat tal-atturi, ordnat li din il-kawża tinstama' flimkien mal-kawża bejn l-istess

¹ Ċitazz. Nru. 1726/98RCP

² Paġ. 105 tal-process

³ Paġ. 107 tal-process

Kopja Informali ta' Sentenza

partijiet (u f'liema kawża kienu nħatru perit legali u perit tekniku) u ħassret il-ħatra tal-Assistent Ġudizzjarju;

Semgħat it-trattazzjoni tal-avukati tal-partijiet

Rat l-atti kollha tal-kawża u kif ukoll dawk tal-kawża li kienet qiegħda tinstema' magħha;

Rat id-degrieti li bihom ħalliet il-kawża għas-sentenza;

Ikkunsidrat:

Illi din hija azzjoni għall-qasma ta' ġid ġej minn wirt, għall-likwidazzjoni u l-ħlas tal-leġittima (sehem riżervat) u għat-tqegħid fil-pussess ta' legati mħollija fl-istess wirt. Bl-azzjoni tagħhom, l-atturi jridu li l-ġid li ġej mill-wirt tal-ġenituri tagħhom jinqasam bejnhom u bejn iż-żewġt ulied ta' oħthom (l-imħarrkin Buġeja) u oħthom l-oħra (l-imħarrka Tereza Baldacchino) u wlied din (l-imħarrkin l-oħrajn aħwa Baldacchino) u dan skond ir-rieda tal-istess ġenituri kif imfissra fit-testamenti rispettivi tagħhom. Iridu wkoll li jkun likwidat is-sehem riżervat (leġittima) dovut lill-aħwa Buġeja u li jsir il-kuntratt pubbliku li bih kull min tħalla b'legat xi ġid mill-imsemmi wirt jitqiegħed fil-pussess ta' tali legati;

Illi l-imħarrkin aħwa Buġeja ma wrewx li huma kontra t-talbiet, għaliex, għall-kuntrarju, qalu li huma wkoll kienu fetħu kawża kontra l-atturi għall-istess raġuni;

Illi l-imħarrkin Baldacchino baqgħu kontumaċi;

Illi din il-kawża nstemgħet flimkien ma' oħra bejn l-istess partijiet u li s-sentenza tagħha qiegħda tingħata llum ukoll. Il-fatti u l-provi mressqa fiż-żewġ kawżi jgħoddu għat-tnejn;

Illi mill-fatti li joħorġu mill-atti tal-kawża jirriżulta li Antonio u Filippa miżżewġin Micallef kienu żżewġu fis-27 ta' April, 1929, u kellhom seba' (7) wlied. L-imħarrkin aħwa

Buġeja, jiġu l-ulied ta' waħda minn dawn l-ulied – li kien jisimha Mary, u li żżewġet lil Philip Buġeja. L-atturi aħwa Micallef huma ħames (5) ulied l-oħrajn tal-imsemmija miżżewġin Micallef, filwaqt li l-imħarrka Tereza mart Philip Baldacchino hija bint oħra, waqt li ż-żewġ imħarrkin l-oħrajn huma wliedha;

Illi l-imsemmi Antonio Micallef miet testat fit-23 ta' Ġunju, 1973⁴, u l-wirt tiegħu huwa regolat bis-saħħa ta' tliet (3) testmenti *unica charta* lkoll fl-atti tan-Nutar Emanuel Aġius bid-dati tal-5 ta' April, 1965⁵, 12 ta' Jannar, 1967⁶ u 9 ta' Frar, 1972⁷ rispettivament. Id-denunzja tas-suċċessjoni tal-wirt tiegħu tressqet fis-6 ta' Ottubru, 1973⁸;

Illi fl-ewwel testment, it-testaturi ħallew lil min jibqa' ħaj minnhom b'legat (i) il-proprjeta' tal-ġid mobbli kollu, flus, krediti, depożiti u ħwejjeġ ta' deheb jew ħaġar prezzjuż; u (ii) b'użufрут, il-ġid immobbli kollu ta' min ikun miet l-ewwel fosthom. Għal wara l-mewt tal-aħħar fosthom, ħallew b'legat favur dawk minn fost uliedhom li jkunu għadhom ma żżewġux u jkunu għadhom jgħixu fid-dar taż-żwieġ tal-istess testaturi (u sakemm jibqgħu hekk jgħixu fiha), l-użufрут tal-istess dar u l-użu tal-ġid kollu mobbli li jkun jinsab fiha. Ħallew ukoll prelegati partikolari favur uħud minn uliedhom u ħatruhom ilkoll bħala werrieta universali tagħhom f'ishma ndaqs bejniethom, bil-maħfra tal-imputazzjoni ta' dak li kienu tawhom matul ħajjithom. Is-superstiti ngħatat il-fakulta' li tibdel it-testment bla sanzjoni. Fit-tieni testment (aġġuntiv), ordnaw li d-dar taż-żwieġ tagħhom, minkejja li suġġetta għall-użufрут u l-użu msemmi fl-ewwel testment, titħalla b'ġid lil binhom Salvatore. F'dak li jirrigwarda l-postijiet imħollija lil binthom Marija b'legat, dawn ordnaw li t-tifla jibqagħlha l-jedd ta' tgawdija tal-istess postijiet filwaqt li uliedha (l-imħarrkin aħwa Buġeja) jitħallew il-proprjeta' tagħhom f'ishma ndaqs. L-istess għamlu dwar il-legat imħolli favur binthom l-oħra (l-imħarrka Tereza Baldacchino), li ħallewliha biss it-tgawdija tagħhom filwaqt li ħatru lil

⁴ Dok "A", f'paġ. 7 tal-proċess

⁵ Dok "L", f'paġġ. 22 – 5 tal-proċess

⁶ Dok "M", f'paġġ. 26 – 7 tal-proċess

⁷ Dok "N", f'paġġ. 28 – 9 tal-proċess

⁸ Denunzja 3374/73, Dok "J", f'paġġ. 18 – 9 u 36 sa 42 tal-proċess

uliedha (l-imħarkin Antonia Saliba u Salvino Baldacchino) s-sidien tal-istess postijiet. Fit-tielet testament (aġġuntiv), huma ħallew id-dar taż-żwieġ (dejjem suġġetta għall-użufruġ u l-użu favur uliedhom li jkunu għadhom m'humieħ miżżewġin u/jew jgħixu fiha) b'legat favur binthom Ġużeppa u mhux aktar b'legat favur binthom Salvatore, filwaqt li b'titolu ta' legat ħallew lil binthom Ġużeppa żewġ postijiet oħrajn;

Illi meta miet Antonio Micallef, hu u martu (u wliedu mhux miżżewġin) kienu joqogħdu fid-dar bin-numru mija u ħamsa u tletin (135), Triq il-Wied, l-Imsida;

Illi Marija Buġeja, omm l-atturi, mietet fis-16 ta' Novembru, 1973⁹. Dak iż-żmien iż-żewġ uliedha (l-atturi) kienu għadhom taħt l-eta';

Illi l-imsemmija Filippa Micallef imwiela Tanti, l-armla tal-imsemmi Antonio, mietet testata fit-2 ta' Ottubru, 1986¹⁰, u l-wirt tagħha huwa wkoll regolat bl-imsemmija tliet testamenti *unica charta* u b'testament aġġuntiv li hija għamlet fl-4 ta' April, 1974¹¹, fl-atti tan-Nutar Joseph Cachia, wara li kienet romlot. F'dak it-testament tagħha hija ħalliet sehemha ta' nofs ($\frac{1}{2}$) mhux maqsum taż-żewġ postijiet li hija w żewġha kienu ħallew lill-atturi u b'użufruġ favur binthom Marija Buġeja, u minflok ħalliet dak sehemha b'legat favur binha Salvatore, li wkoll ħallietlu vann u karozza b'titolu ta' prelegat. Lil dawħ uliedha bniet li kienu jgħixu fid-dar tagħha (u magħha) ħallitilhom b'titolu ta' legat fi proprjeta' u f'ishma ndaqs bejniethom dak il-ġid mobbli kollu li jkun jinsab fid-dar tagħha dak inhar ta' mewtha, minbarra flus depożitati f'banek u titoli li jirrappreżentaw flejjes. Hija ħatret b'werrieta universali tagħha lil uliedha Evelyn, Filomena, Antonia, Ġużeppa u Salvatore f'ishma ndaqs bejniethom. Lil uliedha Marija Buġeja¹² (omm l-imħarrkin aħwa Buġeja) u Tereza Baldacchino (l-imħarrka) ma ħallithomx aktar werrieta universali tagħha;

⁹ Dok "H", f'pag. 17 tal-proċess

¹⁰ Dok "D", f'pag. 12 tal-proċess

¹¹ Dok "O", f'pag. 30 – 5 tal-proċess

¹² Li, sa dak iż-żmien, kienet mietet diġa' qabel ommha

Illi d-denunzja tas-suċċessjoni ta' Filippa Micallef tressqet fit-3 ta' Frar, 1987¹³;

Illi l-imħarrka Antonia Micallef mietet, xebba u testata, fid-29 ta' Marzu, 2000¹⁴. B'testment tagħha tat-13 ta' Diċembru, 1973¹⁵, fl-atti tan-Nutar Victor Bisazza, ħalliet b'werrieta universali tagħha lil ħutha Evelyn, Ġużepa, Filomena u Salvatore. Billi l-mewt tagħha ġrat matul iż-żmien li kienet miexja l-kawża, il-wirt tagħha għadda fil-persuna tal-imsemmija erba' ħutha li kienu diġa' partijiet fil-kawża;

Illi minħabba li ma kienx hemm qbil bejn l-atturi u l-imħarrkin aħwa Buġeja dwar il-valuri li ngħataw lill-ġid immobbiljari tal-ġid tan-nanniet tagħhom, tqabbad perit min-naħa tal-imħarrkin, li ta stimi tal-istess ġid b'rapport tiegħu *ex parte* tat-3 ta' Frar, 1995¹⁶. Mal-imħarrka Tereża Baldacchino kien intlaħaq qbil u sar ftehim dwar il-likwidazzjoni tas-sehem ta' legittima dovut lilha;

Illi f'Ottubru tal-1986, missier l-atturi¹⁷ kien talab u kiseb il-ħruġ ta' Mandat ta' Deskrizzjoni dwar dak li kien jinsab fid-dar 135, Triq il-Wied, l-Imsida¹⁸;

Illi l-atturi fetħu l-kawża f'Lulju tal-1998;

Illi bħala kunsiderazzjonijiet legali marbutin mal-każ, għandu jingħad minnufih li f'azzjoni għall-qasma tal-ġid li ġej minn wirt, li kienet tissejjaħ l-*actio familiae erciscundae* fid-Dritt Ruman, il-liġi¹⁹ tordna li għandhom jiġiharsu r-regoli tal-qasma tal-beni in komun u tal-liċitazzjoni, fejn ikun il-każ. Fost il-prinċipji li jirregolaw il-qasma ta' ġid in komun, wieħed isib li (a) kull wieħed mill-komproprietarji għandu jedd jieħu s-sehem tiegħu ta' ġid *in natura*²⁰, (b) f'kull sehem għandha tiddaħħal l-istess kwantita' ta' mobbli, immobbli, jeddijiet jew krediti tal-istess xorta u tal-istess

¹³ Dok "K", f'pagġ. 43 – 8 tal-proċess

¹⁴ Dok "ZA", f'pag. 38 tal-Atti tal-Kawża 1726/98

¹⁵ Dok "ZD", f'pagġ. 39 – 40 tal-Atti tal-Kawża 1726/98

¹⁶ Dok "JP1", f'pag. 86 tal-Atti tal-Kawża 1726/98

¹⁷ Xhieda ta' Philip Buġeja 4.3.2004 f'pag. 108 tal-Atti tal-Kawża 1726/98

¹⁸ Dok "PB1", f'pagġ. 96 sa 104 tal-Atti tal-Kawża 1726/98

¹⁹ Art. 907 tal-Kap 16

²⁰ Art. 502 tal-Kap 16

valur²¹ u (ċ) li l-ishma hekk formati għandhom, bħala regola, jittellgħu bix-xorti jekk l-ishma li jkunu qegħdin jinqasmu jkunu ndaqs²²;

Illi xieraq jingħad li ħsieb il-liġi huwa li ħadd ma jista' jkun imġiegħel li jibqa' fil-komunjoni tal-ġid ma' oħrajn li għandom sehem mill-istess ġid²³. Din ir-regola tgħodd kemm jekk l-imsemmi ġid jaqa' f'idejn bosta nies minħabba l-ftuħ ta' wirt, u kemm ukoll jekk il-ġid ikun ġie f'idejn bosta nies b'kuntratt wieħed;

Illi fi kwestjonijiet ta' qasma ta' wirt u jekk il-ġid jistax jinqasam materjalment mingħajr diskapitu, huwa stabilit li għandu jittieħed qies tal-valur tal-ishma fil-waqt li fih tinfetaħ is-suċċessjoni, għaliex huwa dak il-waqt li jnissel l-istat tal-komunjoni li jagħti lok għall-jedd li wieħed jitlob il-qasma²⁴;

Illi minbarra dan il-liġi trid li, meta wieħed jiġi biex jiffirma u jqassam ishma, għandu jevita li jifred il-fondi fi bçeġġeġ jew li joħloq servitujiet u għandu jfittex li jdaħħal f'kull sehem l-istess kwantita' ta' ħweġġeġ mobbli, immobbli, jeddijiet jew krediti tal-istess għamla u valur²⁵. Il-liġi tistabilixxi wkoll²⁶ li r-regola ewlenija fil-qasma ta' ishma f'wirt hi li dawk l-ishma jittellgħu bix-xorti, u huwa biss fil-każ li l-ishma m'humieq indaqs jew jekk il-partijiet kollha jaqblu li l-qasma għandha ssir b'assenjazzjoni²⁷. Għalkemm hemm fehmiel li jgħidu li tali regola m'hijieq inflessibbli²⁸, jidher li l-leġislatur irid li sakemm ma jkunx hemm il-qbil tal-komproprietarji kollha u l-ishma jkunu ndaqs, m'għandhiex issir il-qasma bl-assenjazzjoni. Jidher li din ir-regola tal-liġi m'hijieq fakoltativa imma tassativa²⁹;

²¹ Art. 504 tal-Kap 16

²² Art. 510(1) tal-Kap 16

²³ Art. 496(1) tal-Kap 16

²⁴ P.A. PS 3.10.2003 fil-kawża fl-ismijiet *Melkisedek Deguara vs Rose Calleja et*

²⁵ App. Civ. 17.4.1961 fil-kawża fl-ismijiet *Randon noe vs Ebejer et* (Kollez. Vol: XLV.i.98)

²⁶ Art. 510 tal-Kap 16

²⁷ P.A. 30.7.1964 fil-kawża fl-ismijiet *Scicluna et vs Calleja et* (Kollez. Vol: XLVIII.ii.1083)

²⁸ Fadda *Commentario sulle Leggi Civili*, art. 993-6 u ara P.A. MCH 31.5.2012 fil-kawża fl-ismijiet *Seamus Borġ vs Thomas Borġ*

²⁹ P.A. PS 27.6.2003 fil-kawża fl-ismijiet *Stella Scicluna vs Carmel Grech pro et noe et*

Illi madankollu l-qasma ta' wirt bix-xorti jew bl-assenjazzjoni tkun tista' ssir biss jekk kemm-il darba l-ishma jkunu jistgħu jiffasslu u jintgħamlu b'mod li jirrispettaw l-ishma ta' dawk imsejha biex jaqsmu. Jekk dan ma jistax isir bla xkiel u hsara għal tali jeddijiet, l-għażla li jifdal hi li l-wirt jinbiegħ b'liċitazzjoni u l-ishma jitħallsu mir-rikavat;

Illi minhabba li l-wirt tal-miżżewġin Micallef infetaħ qabel l-2004, it-talbiet attriċi jridu jitqiesu b'kif kienet il-liġi fiż-żmien tal-ftuħ tas-suċċessjoni rispettiva³⁰;

Illi f'dan il-każ ħareġ li l-miżżewġin Micallef kienu għamlu arranġamenti partikolari dwar il-ġid tagħhom. Fl-ewwel lok, kienu ħalqu bosta legati. Tibda l-ewwel bil-legati li ħallew lil xulxin favur min jibqa' ħaj l-aħħar fosthom. F'dan ir-rigward, huma riedu li l-ġid mobbli (magħduda flejjes, għamara, vetturi, titoli ta' flus u deheb u haġar prezzjuż) jgħaddi bi proprjeta' assoluta favur min jibqa' ħaj l-aħħar; filwaqt li l-ġid immobbli tħalla jitgawda mis-superstiti b'użufrutt. Fit-tieni lok, dwar il-ġid immobbli kollu, dawn ħallewh b'titolu ta' prelegati lil uliedhom jew ulied uliedhom (imma dejjem suġġetti għall-użufrutt favur min jibqa' ħaj minnhom), b'mod li qishom assenjaw il-wirt tagħhom lil uliedhom bis-saħħa ta' dawk id-dispożizzjonijiet. Sal-mewt ta' Antonio Micallef hekk baqgħet il-pożizzjoni;

Illi, madankollu, mal-mewt ta' Antonio Micallef inħalaq xenarju ieħor. Fl-ewwel lok, ftit xhur biss wara l-mewt tiegħu, mietet Marija Buġeja (omm l-atturi). Fit-tieni lok, Filippa Micallef inqdiet bil-fakulta' mogħtija lilha minn żewġha li miet qabilha biex bidlet id-dispożizzjonijiet testamentarji tagħha. B'dan il-mod, sehemha (ta' nofs indiviż) miż-żewġ fondi li kienu tħallew b'legat favur l-atturi, ħallietu lil binha Salvu. Hekk ukoll, ħalliet b'werrieta tagħha lil ħamsa minn uliedha u neħħiet kull riferenza għal uliedha Marija Buġeja (li, sadattant, kienet ġiet nieqsa) u Tereża Baldacchino (l-imħarrka), iżda ma neħħitilhomx il-jedd għal-legittima;

³⁰ Ara art. 116(2) tal-Att XVIII tal-2004

Illi hadd mill-partijiet f'din il-kawża ma jidher li qiegħed jikkontesta d-dispożizzjonijiet testamentari tal-imsemmija miżżewġin Micallef. In-nuqqas ta' qbil qam dwar kemm imissu jitqies li jiswew il-postijiet u l-ġid immobbli tal-wirt u kemm kien hemm ġid mobbli (partikolarment flus u merkanzija) li fuqhom irid jinħadem is-sehem tal-leġittima mitluba;

Illi l-liġi kienet tqis is-sehem riżervat bħala parti mill-ġid tal-mejjet (*quota bonorum*) u mhux bħala sehem mill-wirt tiegħu (*hereditatis portio*) u għalhekk il-leġittimarju ma kienx sempliċi kreditur tal-wirt u lanqas ma kien mistenni li jagħmel tajjeb għad-djun tiegħu (għalkemm l-ammont ta' djun tal-wirt iħallu effett fuq is-sehem tal-leġittima li l-leġittimarju jkollu jedd jirċievi). Il-leġittimarju, għalhekk, ma jitlifix il-jedd għal-leġittima jekk kemm-il darba jirrinunzja għall-wirt, u ma jistax jippretendi dak li jmissu b'leġittima qabel ma jkun irrinunzja għall-wirt³¹. Il-leġittimarju jrid jitlob il-leġittima mingħand min ikun inħatar (jew aċċetta li jkun) werriet, u għandu l-jedd jistenna li l-ġid li minnu jingħata s-sehem riżervat tiegħu ikun għadu fl-istat kif kien jinsab fil-waqt tal-mewt tad-*de cuius*³²;

Illi jsegwi li idejalment il-leġittima trid tingħata *in natura*³³, jiġifieri tkun magħmula minn fost il-ħwejjeġ mill-ġid tal-mejjet li jew jkunu għadhom jagħmlu parti mill-assi tiegħu mal-mewt, jew ikunu ddaħħlu idejalment lura fil-wirt jekk il-mejjet ikun matul ħajtu iddispona b'liberalita' minn iżjed minn dak li tagħtih il-liġi. Is-sehem riżervat jinħadem fuq il-wirt kollu (magħdud dak li t-testatur ikun ta b'xejn matul ħajtu wkoll bi ħsieb ta' ż-żwieġ³⁴), wara li jitnaqqsu d-djun u l-ispejjeż tal-funeral³⁵ u dak il-ġid kollazzjonabbli li l-leġittimarju ikun ħa mingħand it-testatur³⁶, u tingħata fi proprjeta' sħiħa meħlusa minn kull piż jew kondizzjoni³⁷.

³¹ P.A. 16.12.1954 fil-kawża fl-ismijiet *Debono vs Licari et* (Kollez. Vol: XXXVIII.ii.620)

³² App. Civ. 10.6.1949 fil-kawża fl-ismijiet *Farrugia noe et vs Mintofof noe et* (Kollez. Vol: XXXIII.i.472)

³³ P.A. 22.5.1950 fil-kawża fl-ismijiet *Wismayer et vs Wismayer et* (Kollez. Vol: XXXIV.ii.574)

³⁴ Art. 620(3) tal-Kap 16

³⁵ Art. 620(2) tal-Kap 16

³⁶ Art. 620(4) tal-Kap 16

³⁷ Art. 620(1) tal-Kap 16

Fuq kollox, is-sehem riżervat jiġi mgħoddi b'assenjazzjoni u mhux bit-tluġ tax-xorti³⁸;

Illi ladarba Filippa Micallef kellha sitt ulied ħajjin (flimkien mal-ulied ta' bintha premorta³⁹) fil-waqt ta' mewtha, dan iġib li s-sehem riżervat sħiħ għandu jkun ta' nofs ($\frac{1}{2}$) tal-ġid ereditarju tagħha⁴⁰. Dan is-sehem irid jinqasam daqsinsaw bejn dawk kollha li jmisshom minnu⁴¹. Dan ifisser li l-ulied kollha – kemm dawk li nħatru werrieta u wkoll dawk li tħallew barra jew inqatgħu mill-wirt – iridu jitqiesu biex wieħed jara kemm kien l-għadd ta' wlied li fuqu jinħadem is-sehem riżervat⁴². Ifisser ukoll li sehem iż-żewġ imħarrkin aħwa Buġeja flimkien bejniethom jrid ikun ta' parti minn erbatax-il ($\frac{1}{14}$) sehem tal-ġid li jirriżulta li Filippa Micallef kellha dak inhar li mietet. Dak is-sehem irid jitħallas minn min inħatar b'werriet. Għalhekk huma l-atturi li jridu jħallsu dan is-sehem u għal dan huma marbuta lkoll flimkien solidament;

Illi huwa prinċipju aċċettat ukoll li s-sehem riżervat inissel il-jedd għall-imgħaxxijiet favur min għandu jedd għalih. Tali mgħaxx jibda għaddej minn dak inhar li jinfetaħ il-wirt, imma jitqies biss fuq is-sehem li jkun imiss lil-leġittimarju u mhux fuq il-ġid kollu tal-wirt⁴³;

Illi fi kwestjoni li tolqot il-likwidazzjoni tas-sehem riżervat huwa ġudizzjarjament stabilit li l-kriterju tal-valutazzjoni tal-ġid kellu jkun dak ta' kemm kien jiswa tali ġid fiż-żmien li nfetaħ il-wirt u fil-kundizzjoni li tali ġid kien dak iż-żmien, u b'mod iżjed preċiż: "li, għall-finijiet tal-operazzjoni preliminari ta' komputa li hija r-riunjoni fittizja tal-assi ereditarju in kwantu diretta għar-rikostruzzjoni tal-patrimonju kollu tad-*decuius* (li l-iġi tikkunsidra bħala terminu ta' riferiment għad-determinazzjoni tal-kwota disponibbli u, b'rifless ta' dik indisponibbli, anke biex talvolta tiġi affermata jew eskluża l-eżistenza tal-leżjoni tal-leġittima) **bilfors** wieħed irid jirriporta ruħu għall-valuri

³⁸ P.A. 7.1.1967 fil-kawża fl-ismijiet *Scicluna et vs Meli et* (Kollez. Vol: LI.ii.696)

³⁹ Li, għall-finijiet tal-art. 617 tal-Kap 16, jintgħaddu flimkien bħallikieku kienu "tfa" tad-*decuius*

⁴⁰ Art. 616(1) tal-Kap 16

⁴¹ Art. 616(2) tal-Kap 16

⁴² Art. 618(1) tal-Kap 16

⁴³ P.A. 16.5.1950 fil-kawża fl-ismijiet *Said vs Borġ Grech noe et* (Kollez. Vol: XXXIV.ii.568)

fiż-żmien tal-apertura tas-suċċessjoni, tenut kont, naturalment, f'dan ir-rigward, tad-dispożizzjonijiet rilevanti tal-liġi relattivi għall-kollazzjoni". Iżda, "jekk il-leġittima ma ġietx sodisfatta u, trattandosi ta' beni *in natura* (mhux flus), ikkonvertiet ruħha, fil-każijiet fejn dan hu konsentit mil-liġi, fi dritt ta' kreditu fi flus, id-dritt tal-leġittimarju għandu bħala oġġett "*un bene reale*" u l-"*aestimatio rei*" **għandha tkun riferita għaž-żmien tal-konverżjoni**, cioè` ż-żmien l-iktar qrib possibbli għall-pronunzja gjudizzjali u tenut kont għalhekk **ta' xi sopravvenuta svalutazzjoni monetarja**"⁴⁴;

Illi tali fehma tibqa' sseħħ ukoll jekk kemm-il darba l-jedd tas-sehem riżervat ma jkunx ġie soddisfatt bla ħtija tal-parti li għandha jedd għalih u jkun inbidel fi dritt ta' kreditu li jiġihallas fi flus bħala "*aestimatio rei*"⁴⁵. Iżda, f'dak il-każ, il-valur għandu jkun iqarreb il-valur tal-ġid fiż-żmien tal-likwidazzjoni tas-sehem riżervat⁴⁶. Dawn il-kriterji kollha jfissru li, fl-eżerċizzju tal-likwidazzjoni tal-assi ereditarju għall-finijiet li jiġi stabilit is-sehem riżervat, wieħed ma jistax iqis il-potenzjal jew il-possibilitajiet ta' dak il-ġid fil-gejjieni (ikun kemm ikun probabbli li jiżdied il-valur tiegħu). Dan joħroġ ukoll mill-fatt li l-jedd għas-sehem riżervat jitnissel mal-ftuħ tas-suċċessjoni u huwa marbut sfiq ma' dik il-ġrajja fil-qafas taż-żmien li tkun seħħet;

Illi x-xewqa tal-liġi li s-sehem riżervat ikun magħmul minn ġid tal-wirt skond in-natura tiegħu tista' ma titwettaqx jekk kemm-il darba biex isir hekk, iseħħ preġudizzju għall-ġid tal-istess wirt. Bħalma jseħħ fir-regoli dwar jekk ishma f'wirt jistgħux jinqasmu f'ammonti ndaqs, hekk ukoll hawnhekk, fejn ikun meħtieġ li xi sehem jingħata jew irid iħallas lil sehem ieħor somma qawwija f'ekwiparazzjoni, l-għażla għandha tkun favur il-ħlas ta' somma u mhux favur qasma artifiċjali. Ta' min jgħid li l-liġi trid li s-sehem riżervat ikun magħmul minn ġid tal-wirt⁴⁷, u ma tgħidx li jrid ikun magħmul minn biċċa minn kull haġa f'tali wirt. L-

⁴⁴ App. Ċiv. 10.12.1973 fil-kawża fl-ismijiet *Concetta Vella et vs Giuseppe Buġeja et* (mhix pubblikata)

⁴⁵ App. Ċiv. 14.12.1973 fil-kawża fl-ismijiet *Emilia Mifsud et vs Eleonora Mizzi noe et* (mhix pubblikata)

⁴⁶ App. Ċiv. 28.1.2005 fil-kawża fl-ismijiet *Mary Anne Żammit et vs Antonia Ellul et*

⁴⁷ Art. 620(2) tal-Kap 16

istess haġa tingħad jekk, fost il-ġid li jkun hemm fil-wirt, partijiet minnu jkunu tħallew mill-mejjet bħala legati jew prelegati, sakemm ma jkunx b'hekk inqabeż is-sehem li minnu l-istess mejjet seta' iddispona. Hija dejjem l-għażla u d-diskrezzjoni tal-Qorti li tqis jekk għandhiex issir assenjazzjoni *in natura* tal-ġid lil-leġittimarju;

Illi fid-dawl ta' dawn il-prinċipji u minn dak li ħareġ mill-atti tal-kawża, is-sehem riżervat li minnu jistħoqqilhom jieħdu l-imħarrkin aħwa Buġeja jrid jinħadem fuq il-valur tal-ġid identifikat ta' nannithom materna fil-kundizzjoni li kien jinsab fiha mal-ftuħ tal-wirt tagħha;

Illi l-Qorti sejra tgħaddi issa biex tqis **x'kien il-ġid tal-wirt** tal-miżżewġin Micallef, awturi tal-partijiet f'din il-kawża. Fl-ewwel talba tagħhom, l-atturi jitolbu li ssir il-likwidazzjoni tal-ġid tal-wirt ta' Antonio u Filippa Micallef, magħduda l-likwidazzjoni tal-komunjoni tal-akkwisti li kellhom bejniethom. Mill-provi mressqa ma ħareġ l-ebda ġid li wieħed jista' jikkunsidrah bħala ġid parafernali jew partikolari ta' xi wieħed jew waħda minnhom. Wieħed irid iqis li huma żżewġu fl-1929 u minħabba li ma tressaq l-ebda kuntratt dwar il-kisba tal-ġid li dwaru l-partijiet jaqblu, wieħed ma jkunx qiegħed jażżarda jekk iħaddem il-preżunzjoni tal-liġi li trid li l-ġid tal-miżżewġin jitqies li jagħmel mill-komunjoni tal-akkwisti fin-nuqqas ta' prova oħra⁴⁸;

Illi għal dak li jirrigwarda **l-ġid tal-komunjoni tal-akkwisti**, ħareġ mill-atti tal-kawża li, fil-waqt tal-mewt ta' Antonio Micallef kien hemm erbatax-il (14) fond u l-jedd tad-dirett dominju perpetwu ta' fond f'Buġibba, fil-limiti ta' San Pawl il-Baħar. Kien hemm ukoll żewġ (2) vetturi; u ħdax-il (11) investiment f'*Bonds* britanniċi u depożitu bankarju wieħed (1) f'denominazzjoni ta' Lira Sterlina. Il-ġid immobbli msemmi kien jikkonsisti f'dan li sejjer jissemma (a) il-fond 135, Triq il-Wied, Msida (li kien id-dar taż-żwieġ tad-*decuius*); (b) il-fond 136, Triq il-Wied, Msida (ħanut li jmiss mad-dar); (ċ) il-fond 131, Triq il-Wied, Msida; (d) il-fond 132, Triq il-Wied, Msida; (e) il-fond 96A, Triq il-Wied,

⁴⁸ Art. 1321(1) tal-Kap 16

Msida; (f) il-fond 96B, Triq il-Wied, Msida; (g) il-fond 56, Triq Santa Venera, Msida (maħžen); (h) il-fond bl-isem ta' "Ġuża", 139, Triq il-Kunċizzjoni, Msida; (i) il-fond bl-isem ta' "Tessie", 141, Triq il-Kunċizzjoni, Msida; (j) il-fond bl-isem ta' "Felle" jew "Philly", 140/2, Triq il-Kunċizzjoni, Msida; (k) il-fond bl-isem ta' "Sunny", 140/1, Triq il-Kunċizzjoni, Msida; (l) il-fond "St John", 142, Triq il-Kunċizzjoni, Msida; (m) il-fond "St Paul", 143, Triq il-Kunċizzjoni, Msida; u (n) il-fond f'numru 13, Vjal il-Qalb ta' Ġesu', San Ġiljan;

Illi, għall-finijiet tal-**ewwel talba attriċi** għalhekk il-komunjoni tal-akkwisti li kien hemm bejn il-miżżewġin Antonio u Filippa Micallef f'Ġunju tal-1973 qiegħda titqies li kienet tikkonsisti fl-imsemmi ġid immobbli, fiż-żewġ vetturi, fid-depożiti u fl-investimenti msemmija, fl-għamara u t-tagħmir tad-dar taż-żwieġ u f'xi deheb. Issemmja wkoll li Antonio Micallef kellu negozju tal-bejgħ ta' prodotti tal-ħelu. Kemm hu hekk, missier l-imħarrkin Buġeja xehed li meta fl-1957 niżel Malta biex jiżżewweġ lil Marija, bint Antonio u Filippa Micallef, missier il-mara kien webblu biex jibqa' Malta u kien ħajru jibda jagħtih daqqa t'id fin-negozju li kellu⁴⁹. Huwa minnu li tassew li Antonio Micallef kien bin-negozju, iżda l-provi mressqa juru li aktar m'għadda ż-żmien aktar beda jnaqqas mill-attività kummerċjali, l-iżjed minħabba li kienet laqtitu kundizzjoni medika li żammitu milli jibqa' jaħdem⁵⁰. Għall-kuntrarju, tressqu provi li juru li sal-1971 (jiġifieri madwar sentejn qabel il-mewt ta' Antonio Micallef), kemm il-permessi tal-Pulizija, kemm ħlasijiet għall-assikurazzjoni, kemm il-fatturi tax-xiri u kemm il-kerjiet tal-imħażen kienu jgħajtu lill-attur Salvatore Micallef, iben Antonio, u mhux aktar lil Antonio Micallef, missieru u nannu tal-imħarrkin Buġeja⁵¹. Dwar valur ta' xi avvjament tal-imsemmi negozju jew xi assi jew stokk ma ssemmja xejn lanqas fid-denunzji tas-suċċessjoni;

⁴⁹ Xhieda ta' Philip Buġeja 4.3.2004, f'pagġ. 105 – 6 tal-Atti tal-Kawża 1726/98

⁵⁰ Affidavit tal-attur Salvo Micallef f'pagġ. 112 tal-Atti tal-Kawża 1726/98

⁵¹ Dokti "1" sa "30", f'pagġ. 119 sa 146 tal-Atti tal-Kawża 1726/98

Illi fid-dawl ta' dawn iċ-ċirkostanzi kollha u wkoll f'dak li kienet tiddisponi l-liggi⁵² fiż-żminijiet rilevanti, l-Qorti tqis li ladarba ma tressqux provi tajbin biżżejjed biex juru li n-negozju li kellu Antonio Micallef kien għadu ma ntemmx sal-waqt li miet, u ladarba l-imħarrkin Buġeja (jekk tassew kellhom interess li jsihqu dwar il-likwidazzjoni ta' xi negozju bħal dak) naqsu li jharsu d-dispożizzjonijiet tal-liggi fiskali qabel ma setgħu jibqgħu jmessu fuq pretensjoni bħal dik, l-assi tal-wirt ta' Antonio Micallef għandu jkun dak li ssemma qabel bla ebda żidiet oħrajn. Naturalment, dak li jgħodd għall-imsemmi negozju fiż-żmien tal-mewt ta' Antonio Micallef jgħodd b'aktar saħħa fil-każ tal-mewt ta' Filippa Micallef li ma jidher li qatt mexxiet in-negozju flimkien ma' żewġha u wisq anqas wara li miet, u wkoll minhabba li hija romlot tlettax-il (13) sena u fuqhom wara żewġha;

Illi għalhekk il-wirt tal-miżżewġin Micallef fl-1973 kien jikkonsisti fil-ġid immobbli li l-perit tekniku stmah tal-valur ta' mija u sbatax-il elf lira Maltin (Lm 117,000)⁵³. Fil-waqt tal-mewt ta' Antonio Micallef, minbarra dak il-ġid immobbli, kien hemm żewġ vetturi (stmati b'kollox Lm 450⁵⁴); depożiti (stmati b'kollox Lm 7,660.05⁵⁵); u għamara (stmata Lm 82⁵⁶). Id-dejn tal-wirt kien jikkonsisti fin-nefqa tal-funeral (li telgħet għal Lm 124⁵⁷);

Illi ladarba dan il-ġid huwa kollu ġid tal-komunjoni tal-akkwisti, ladarba wkoll ma ntweriex li kien hemm xi ġid parafernali u bi tħaddim tar-regoli msemmija qabel, il-Qorti qiegħda tillikwida l-ġid tal-wirt ta' Antonio Micallef f'nofs ($\frac{1}{2}$) dak il-ġid kollu li l-Qorti identifikat qabel, wara li jitnaqqas nofs il-passiv. Il-valur nett tal-imsemmi wirt ta' Antonio Micallef jitla' għal mija u ħamsa u erbgħin elf sitt mija u ħamsa u sittin euro u erbgħin ċenteżmi (€ 145,665.40);

⁵² Art. 40(2) tal-Att XLVI tal-1973 (Kap 239) (imħassar bl-Att. XVII tal-1993); iżda ara wkoll l-art 63(2) tal-Kap 364 li għandu wkoll l-istess regola

⁵³ Li jgħibu € 272,537.35 fi flus tal-lum

⁵⁴ Li jgħibu € 1,048 fi flus tal-lum

⁵⁵ Li jgħibu € 17,843.48 fi flus tal-lum

⁵⁶ Li jgħibu € 191 fi flus tal-lum

⁵⁷ Li jgħibu € 289 fi flus tal-lum

Illi **għall-finijiet tat-tieni talba attriċi** il-Qorti tgħid li għandha tithaddem ir-regola miġjuba fl-artikolu 1333 tal-Kodiċi Ċivili, iżda jrid jingħad li l-valur tal-wirt ta' Filippa Micallef irid ikun daqsxejn aktar mill-valur likwidat tal-wirt ta' żewġha. Dan għar-raġunijiet li sejr in jissemmew meta l-Qorti tqis it-tielet talba attriċi;

Illi **għall-finijiet tat-tielet talba attriċi** jidher li din kienet l-akbar kwestjoni bejn il-partijiet u li minhabba fiha spiċċaw quddiem il-Qorti. Dan kollu seħħ għaliex meta Filippa Micallef għamlet l-añhar testment tagħha fl-1974 (u għalhekk wara li kienet mietet omm l-atturi), din dehrilha li tahtar b'werrieta universali tagħha lil ħamsa mis-seba' wlied tagħha. Dwar ulied bintha premorta Marija Buġeja, t-testatriċi ma qalitx li kienet qiegħda tagħmilhom werrieta diretti tagħha u lanqas tenniet dak li kienet iddisponiet fl-ewwel testment tagħha (*unica charta*) li l-wirt kienet qiegħda tħallih lil uliedha kollha u, fin-nuqqas ta' dawn, bis-sostituzzjoni favur uliedhom. Kemm hu hekk, safejn kien jolqot il-wirt tagħha, hija irrevokat u ħassret il-ħdax-il (11) klawnsola tal-ewwel testment li hija kienet għamlet ma' żewġha u daññlet minflokha klawnsola li biha ħalliet b'werrieta tagħha lill-ħames uliedha l-atturi aħwa Micallef u ħalliet barra lil ulied bintha premorta u lil bintha mħarrka Tereza Baldacchino. Minkejja din il-klawsola, hija ma semmiet xejn dwar diżeredazzjoni taż-żewġ bniet tagħha;

Illi dan kollu nissel il-jedd fl-imħarrka Tereza Baldacchino u fiż-żewġ uliedha u kif ukoll favur l-imħarrkin aħwa Buġeja l-jedd li jitolbu għall-ħlas tas-sehem riżervat. L-atturi nfushom jagħrfu dan il-jedd u qegħdin ikunu huma li qegħdin jitolbu lill-Qorti tillikwida s-sehem mistħoqq li għandu jithallas lill-imħarrkin Buġeja. Mal-imħarrka Tereza Baldacchino kien intlaħaq qbil u saret likwidazzjoni bonarja⁵⁸. Il-kwestjoni dejjem kienet dwar kemm kien is-sehem mistħoqq lill-imħarrkin, billi missierhom ma riedx joqgħod għas-somma maqbula ma' Tereza Baldacchino bħala legittima għal uliedu. Dan inqala' minhabba li missier l-imħarrkin (li kien qiegħed jithabat għall-interessi tagħhom minhabba li kienu għadhom taht l-eta' meta

⁵⁸ Ara Dok "JP", f'pag. 65 tal-proċess

ommhom mietet) ried li, fil-likwidazzjoni, jiddaħħlu flejjes kontanti li huwa jgħid li kienu jinżammu f'kaxxaforti li huwa nnifsu kien ta lil missier il-mara biex jinżammu fiż-żgur il-flus min-negozju; ried li jiddaħħlu l-kerjiet li l-ġid imħolli minn Antonio Micallef kien jirrendi matul is-snin sa ma nfetaħ il-wirt ta' Filippa Micallef; u ried ukoll li ssir il-valutazzjoni tal-għamara li kien hemm fid-dar. Kemm hu hekk, xi tnax-il sena qabel ma wliedu fetħu l-kawża mibdija minnhom, hu kien talab il-ħruġ ta' Mandat ta' Deskrizzjoni;

Illi dwar il-kwestjoni tan-negozju, l-Qorti ttenni l-kunsiderazzjonijiet li hija għamlet dwar dan aktar qabel u m'għandhiex x'izzid. Dwar il-flejjes kontanti li allegatament kienu jinżammu fil-kaxxaforti fid-dar tad-*decuius* Filippa Micallef, ħareġ mix-xhieda li l-istess kaxxaforti kienet tneħħiet mid-dar tagħha xi żmien qabel ma mietet⁵⁹. Minbarra dan, minħabba li Filippa Micallef kienet tgħix bil-pensjoni, jidher li tul it-tlettax-il sena li damet armla, kellha tuża l-flejjes li kien hemm biex tkun tista' tgħix. Dwar id-depożiti u l-investimenti barra minn Malta, jidher ukoll li wħud minnhom ingibdu biex tħallsu l-ispejjeż tal-funeral tagħha u t-taxxa tas-suċċessjoni wara l-mewt ta' Antonio Micallef⁶⁰ u tal-istess imsemmija Filippa Micallef⁶¹. F'kull każ, dan il-ġid mobbli kien tħalla b'legat lill-imsemmija Filippa Micallef, bħala s-superstiti bejnha u żewġha premort, bi proprjeta' assoluta u dan setgħet tagħmel minnu kif jidhrilha hi. Jekk l-imħarrkin Buġeja dehrilhom li, meta mietet nannithom, kien għad fadal minn dan il-ġid, kien jaqa' fuqhom li jipprovaw kif imiss u fi grad tajjeb biżżejjed x'kienet il-konsistenza ta' dan il-ġid, ħalli b'hekk il-Qorti tkun tista' tasal għal-likwidazzjoni tiegħu. Minn dak li ħareġ mill-atti, għalkemm issem mew bosta konġetturi, ma tressqu l-ebda provi. Fid-denunzja tas-suċċessjoni tagħha, mbagħad, ingħad li ma kien hemm l-ebda flejjes fid-dar dak inhar li mietet⁶²;

⁵⁹ Xhieda ta' l-attur Saviour Micallef 28.6.2005, f'pag. 185 tal-Atti tal-Kawża 1726/98

⁶⁰ Affidavit tal-P.L. John Privitera 7.2.2006 f'pag. 191 u Dokti f'pag. 153 – 5 tal-Atti tal-Kawża 1726/98

⁶¹ *Ibid.*, f'pag. 193 – 4 tal-Atti tal-Kawża 1726/98

⁶² Ara Dok f'pag. 47 *tergo* tal-proċess

Illi dwar id-dhul mill-kirjiet għandu jingħad qabel xejn li l-kirjiet li jidhlu mill-ġid immobbli li ħalla Antonio Micallef kien suġġett għat-tgawdija minn martu Filippa (ladarba żewġha Antonio Micallef kien ħalliha użufruttwarja tal-ġid immobbli tiegħu). Naturalment, is-sehem mill-kirjiet fuq in-nofs tagħha ta' dak il-ġid kien jedd tagħha minn dejjem. Dan ifisser li, sa ma għalqet għajnejha Filippa Micallef, l-imħarrkin Buġeja (u l-atturi bħala werrieta maħtura tal-istess Micallef) ma kellhom l-ebda jedd għal dawk il-kirjiet. Wara l-mewt ta' Filippa Micallef, mill-provi ħareġ li l-imħarrkin aħwa Buġeja rċewew erbat elef tmien mija u tnejn u sebgħin euro (€ 4,872) f'kera mill-post 131, Triq il-Wied, Msida sakemm dan il-post kien dam mikri lil Msida Power Tools Limited. Il-kirja ntemmet f'Ottubru tal-1995. Il-post l-ieħor (132, Triq il-Wied) ma kien mikri qatt⁶³. Il-kera li ngabar b'seħħ mill-mewt ta' Filippa Micallef ma kienx jagħmel aktar mill-wirt tagħha, u kien dovut lil legatarji rispettivi tal-fondi li l-istess kera kien jitħallas minnu;

Illi hemm ġid immobbiljari wieħed li ma jidhirx li ngħata mit-testaturi b'legat lil xi wieħed mill-werrieta. Dan huwa d-dirett dominju perpetwu tal-art li tinsab f'Buġibba, limiti ta' San Pawl il-Baħar. Id-dhul minn dan id-dirett dominju huwa ta' Lm 10.12,5 fis-sena⁶⁴. Il-perit tekniku ma stmax dan il-jedd fir-relazzjoni mressqa minnu. Għall-finijiet tal-likwidazzjoni, u minħabba li l-enfitewsi ma tagħlaqx, il-Qorti qiegħda tillikwida l-istess jedd ta' dirett dominju fis-somma ta' erba' mija u wieħed u sebgħin euro u sittin ċenteżmi (€ 471.60)⁶⁵ li minnhom il-wirt ta' Filippa Micallef jaf biss nofs dak il-valur;

Illi dwar sehem mill-għamara, deheb u ħaġar prezzjuż u fin-nuqqas ta' provi oħrajn, il-Qorti toqgħod fuq l-istima mogħtija fid-denunzja tas-suċċessjoni ta' Filippa Micallef⁶⁶. Din tinbena fuq inventarju li tnejja madwar xahar u tliet ġimgħat wara l-mewt ta' Filippa Micallef⁶⁷ L-għamara fid-dar tad-*decuius* u l-valur tad-deheb u ħaġar

⁶³ Affidavit tal-imħarrek Salv Micallef 11.10.2006, f'pag. 202 tal-Atti tal-Kawża 1726/98

⁶⁴ Li jgħibu € 23.58 fi flus tal-lum

⁶⁵ €23.58 x 20 = €471.60

⁶⁶ Ara Dok f'pag. 47 *tergo* tal-proċess

⁶⁷ Ara Dok "JP4", f'pag. 82 – 6 tal-proċess

prezzjuż dak inhar li mietet kienu stmati għall-valur ta' elf tmien mija u tnax-il lira Maltin u erbgħin ċenteżmi (Lm 1812.40)⁶⁸. Għal dak li jirrigwarda d-depożiti tal-investimenti, jirriżulta li, dak inhar li mietet Filippa Micallef, kien għad fadal tnejn iżda dawn intużaw biex tħallset bihom it-taxxa tas-suċċessjoni tal-wirt tagħha. Il-Qorti sejra tieħu qies ta' dan meta tiġi biex tikkonsidra l-passiv tal-istess wirt li għalhekk, u sa ma tingħata prova oħra, sejjer jitqies li ma kellux djun oħrajn;

Illi kif ingħad qabel, is-sehem ta' nofs ($\frac{1}{2}$) tal-komunjoni tal-akkwisti li kellha Filippa Micallef meta ġie nieqes żewġha kien jiswa mija u ħamsa u erbgħin elf sitt mija u ħamsa u sittin euro u erbgħin ċenteżmi (€ 145,665.40). Madankollu dan ma jistax ikun il-valur li fuqu din it-talba dwar is-sehem tal-leġittima jmissha tintlaqa'. Dan qiegħed jingħad fid-dawl tal-konsiderazzjonijiet li għadhom kemm saru dwar x'kien il-ġid li ħalliet Filippa Micallef ma' mewtha. Għalhekk, il-Qorti jidhrilha li l-valur tal-għamara u tad-deheb li sata' kellha l-mejta jrid jiddaħħal ukoll fil-valur tal-ġid tal-wirt tagħha għall-finijiet tal-kalkolu tal-leġittima. Ma' dan jiżdied il-valur tal-kapitalizzazzjoni tad-dirett dominju msemmi;

Illi l-Qorti qiegħda tillikwida l-valur nett tal-wirt ta' Filippa Micallef fis-somma ta' mija u ħamsin elf mija u tnejn u għoxrin euro u sitta u disgħin ċenteżmi (€ 150,122.96);

Illi għalhekk, **għall-finijiet tat-tielet talba attriċi**, s-sehem tal-leġittima tal-imħarrkin aħwa Buġeja mill-istess wirt irid ikun ta' parti minn erbatax ($\frac{1}{14}$) ta' dak il-valur flimkien bejniethom. Dan iġib is-somma ta' għaxart elef seba' mija u tlieta u għoxrin euro u seba' ċenteżmi (€ 10,723.07);

Illi l-Qorti m'hijiex tal-fehma li dan is-sehem jista' jew imissu jingħata lill-imħarrkin Buġeja *in natura*. Bi tħaddim tar-regoli li ssemew aktar qabel, jidhrilha li l-ħlas ta' somma flus għandha tagħmel tajjeb għas-sodisfazzjon ta' dan il-jedd. Irid jingħad ukoll li, bi tħaddim tal-istess regoli, huma biss l-atturi aħwa Micallef li jridu jagħmlu tajjeb għal

⁶⁸ Li jgħibu € 4221.76 fi flus tal-lum

dan il-ħlas minħabba li kemm l-imħarrka Tereža Baldacchino u kif ukoll uliedha ma nħatrux werrieta ta' Filippa Micallef. Minbarra dan, irid jgħaddi u jitħallas ukoll l-imgħax fuq is-somma li jmissha titħallas, u dan għaliex minkejja li l-atturi aħwa Micallef għarfu d-dritt tal-imħarrkin Buġeja għall-ħlas tal-legittima lilhom dovuta qatt ma iddepożitaw l-ammont li huma ħasbu li kien biżżejjed biex jagħmel tajjeb għal dan id-dritt. Jekk kienu waslu għal din il-likwidazzjoni ma' oñthom l-imħarrka Tereža Baldacchino, ma kellhom l-ebda diffikulta' li jiddepożitaw l-ammont li huma kienu jaħsbu li kien mistħoqq u b'hekk jevitaw il-mixja tal-imgħaxijiet. Dan m'għamluhx. Minbarra dan, l-ammont likwidat b'din is-sentenza huwa x'aktarx akbar minn dak li l-atturi Micallef kienu lesti li joffru lill-atturi u li, fil-fatt, ħallsu lil oñthom l-imħarrka Tereža Baldacchino;

Illi l-Qorti sejra tordna lill-atturi kollha biex flimkien u solidalment bejniethom iħallsu lill-imħarrkin aħwa Buġeja l-imsemmija somma ta' għaxart elef seba' mija u tlieta u għoxrin euro u seba' ċenteżmi (€ 10,723.07) bħala l-kwota ta' legittima (sehem riżervat) lilhom dovuta, flimkien mal-imgħaxijiet fuqha li jmisshom jibdew jitqiesu sa minn dak inhar li nfetaħ il-wirt ta' Filippa Micallef;

Illi **għall-finijiet tar-raba' talba attriċi** huwa xieraq li, ladarba ħafna mill-ġid li fadal huwa ġid immobbli u minħabba li dak il-ġid kważi kollu mħolli b'titolu ta' legati, il-qasma finali ssir b'att pubbliku biex kull legatarju jitqiegħed fil-pussess formali tal-legat rispettiv imħolli lilu jew lilha skond ir-rieda testamentarja tal-awturi tal-partijiet;

Illi dan iġib miegħu l-konsegwenza li kemm il-**ħames talba attriċi** u kif ukoll is-**sitt talba attriċi** jintlaqgħu għaliex huma mistħoqqa u meħtieġa;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi:

Tilqa' l-ewwel talba attriċi billi ssib li l-ġid tal-wirt li kien hemm bejn Antonio Micallef u martu Filippa mwiġda Tanti jikkonsisti (i) fl-istabili (a) 135, Triq il-Wied, Msida (li kien

id-dar taż-żwieġ tad-*decuius*); (b) 136, Triq il-Wied, Msida (ħanut li jmiss mad-dar); (ċ) 131, Triq il-Wied, Msida; (d) 132, Triq il-Wied, Msida; (e) 96A, Triq il-Wied, Msida; (f) 96B, Triq il-Wied, Msida; (g) 56, Triq Santa Venera, Msida (maħžen); (ħ) bl-isem ta' "Ġuża", 139, Triq il-Kunċizzjoni, Msida; (i) bl-isem ta' "Tessie", 141, Triq il-Kunċizzjoni, Msida; (j) bl-isem ta' "Felle" jew "Philly", 140/2, Triq il-Kunċizzjoni, Msida; (k) bl-isem ta' "Sunny", 140/1, Triq il-Kunċizzjoni, Msida; (l) bl-isem ta' "St John", 142, Triq il-Kunċizzjoni, Msida; (m) bl-isem ta' "St Paul", 143, Triq il-Kunċizzjoni, Msida; u (n) 13, Vjal il-Qalb ta' Ġesu', San Ġiljan; (ii) d-dirett dominju perpetwu u ċens relativ ta' € 23.58 ta' biċċa art fabbrikabbli f'Buġibba, fil-limiti ta' San Pawl il-Baħar; (iii) żewġ (2) vetturi: waħda vann tal-għamla *Volkswagen* u l-oħra karozza tal-għamla *Austin*; (iv) ħdax-il (11) investiment f'*Bonds* britanniċi u depożitu bankarju wieħed (1) f'denominazzjoni ta' Lira Sterlina; u (v) għamara u deheb u ħaġar prezzjuż;

Għall-finijiet tal-istess talba qiegħda tillikwida l-ġid partikolari ta' Antonio Micallef fis-somma ta' mija u ħamsa u erbgħin elf sitt mija u ħamsa u sittin euro u erbgħin ċenteżmi (€ 145,665.40) filwaqt li qiegħda tillikwida l-ġid partikolari ta' Filippa armla minn Antonio Micallef fis-somma ta' mija u ħamsin elf u mija u tnejn u għoxrin euro u sitta u disgħin ċenteżmi (€ 150,122.96);

Tilqa' t-tieni talba attriċi u tordna l-qasma tal-imsemmi ġid skond ir-rieda rispettiva tal-imsemmija miżżewġin Micallef kif imfissra fit-testmenti rispettivi tagħhom;

Tilqa' t-tielet talba attriċi u tillikwida s-sehem ta' leġittima li għandhom jedd għalih l-imħarrkin aħwa Buġeja flimkien u solidalment bejniethom, fis-somma ta' għaxart elef seba' mija u tlieta u għoxrin euro u seba' ċenteżmi (€ 10,723.07), liema somma tikkundanna lill-atturi Filomena, Ġużepa, Evelyn u Saviour aħwa Micallef flimkien u solidalment bejniethom biex iħallsu lill-istess imħarrkin flimkien mal-imgħax legali fuq l-imsemmija somma b'seħħ mit-12 ta' Ottubru, 1986, sal-jum tal-ħlas effettiv;

Tilqa' r-raba' talba attriċi u tordna li kull wieħed u waħda mill-partijiet fil-kawża jitqiegħed fil-pussess formali u effettiv tal-legati mħollija lilu jew lilha bis-saħħa tat-testamenti tal-imsemmija miżżewġin Micallef, u li dan isir bil-pubblikazzjoni tal-att nutarili pubbliku relativ;

Tilqa' l-ħames u s-sitt talbiet attriċi billi taħtar lin-Nutar Michael Laferla biex jippubblika l-att nutarili relattiv ta' qasma u immissjoni fil-pussess tal-legati, fil-jum, ħin u post li l-Qorti għandha tordna wara talba li ssirilha għal daqshekk mill-istess nutar pubbliku wara li jkunu tħarsu l-proċeduri kollha mal-awtoritajiet kompetenti biex ikun jista' jsir l-imsemmi att u lill-Avukat Maxilene Paċe bħala kuratriċi deputata biex tidher fuq l-imsemmi att għal dawk li jonqsu li jersqu; u

Tordna li l-ispejjeż tal-kawża, magħduda dawk marbuta mal-pubblikazzjoni tal-kuntratt nutarili relattiv, jitħallsu mill-partijiet skond l-ishma rispettivi tagħhom.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----